

Особливості використання інноваційних здоров'язберігаючих технологій у процесі фізичного виховання здобувачів вищої освіти

Олена Мороз, Віктор Мороз, Лариса Духнова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Анотація. Розглянуто проблему необхідності застосування нетрадиційних форм проведення навчальних занять з фізичного виховання, прийомів, методів, методик, які сприяють підвищенню рівня пізнавальної активності студентів в умовах сучасного закладу вищої освіти. Упровадження здоров'язберігаючих технологій в освітньому просторі вищої школи є нагальною потребою та вимогою сучасних реалій. **Мета.** Простежити особливості використання інноваційних здоров'язберігаючих технологій у процесі фізичного виховання здобувачів вищої освіти. **Методи.** Аналіз та узагальнення наукових, навчально-методичних видань, синтез, систематизація. **Результати.** Здоров'язбереження потрактовано авторами як вплив сукупності суспільно-політичних, соціально-економічних, техніко-юридичних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних чинників на раціональне використання потенціалу здоров'я особи. З'ясовано, що особливого змісту воно набуває в освітній діяльності, оскільки в закладах освіти всіх ланок використовують здоров'язберігаючі технології. Зроблено висновок, що ці інноваційні технології в контексті дослідження становлять цілісну систему методів, прийомів, форм роботи зі студентами, які передбачають популяризацію здорового способу життя, формування культури здоров'язбереження з урахуванням необхідності оновлення змісту, методів, форм навчання і виховання, модернізації освітнього процесу завдяки використанню активних, інтерактивних методик, групових форм роботи й активізації пізнавальної діяльності. У медичному аспекті здоров'язберігаючі технології розглядаються з точки зору збереження здоров'я та його відновлення у результаті побудови послідовності факторів, що запобігають руйнуванню здоров'я при одночасному створенні системи сприятливих для здоров'я умов. Основними складовими здоров'язберігаючих технологій науковці виокремлюють медико-гігієнічні (дотримання режиму дня, режимів рухової активності, харчування і сну), фізкультурно-оздоровчі (розвиток фізичних якостей, загартування) та лікувально-оздоровчі (забезпечення відновлення фізичного здоров'я). У статті запропоновано такий альтернативний критерій їх класифікації: профілактично-захисні (стосуються особистої гігієни та гігієни навчання); компенсаторно-нейтралізуючі (масаж, психогімнастика, пальчикова, дихальна, оздоровча, коригуюча гімнастики, фізкультурхвилинки); стимулюючі (загартування, фізичні навантаження, прийоми психотерапії та фітотерапії); інформаційно-навчальні (листування, інформування).

Ключові слова: інновації в освіті, інноваційні здоров'язберігаючі технології, здобувачі вищої освіти.

Olena Moroz, Viktor Moroz, Larysa Dukhnova

PECULIARITIES OF THE USE OF INNOVATIVE HEALTH-PRESERVING TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Abstract. The article addresses the issue of the need to apply non-traditional forms of physical education classes, techniques, methods, and methodologies, which contribute to increasing the level of cognitive activity of students, under the conditions of a modern higher education institution. The implementation of health-preserving technologies in the educational space of a higher school is an urgent need and requirement of modern realities. **Objective.** To elucidate the peculiarities of the use of innovative health-preserving technologies in the process of physical education of higher education students. **Methods.** Analysis and generalization of scientific, educational and methodological publications, synthesis, and systematization. **Results.** Health-preserving is interpreted by the authors as the influence of a set of socio-political,

Вступ. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. відкрив нові горизонти для реалізації ініціатив у сфері фізичної культури, спрямованих на підвищення якості вищої освіти, невід'ємними складовими якої є розвинений студентський спорт, культура рухової активності та навички здоров'язбереження. Так, ст. 26. «Основні завдання закладу вищої освіти» передбачає налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури; а ст. 34 закріплює, що керівник закладу вищої освіти сприяє формуванню здорового способу життя у здобувачів вищої освіти, зміцненню спортивно-оздоровчої бази закладу вищої освіти, створює належні умови для занять масовим спортом [12].

Мета дослідження – вивчити особливості використання інноваційних здоров'язберігаючих технологій у процесі фізичного виховання здобувачів вищої освіти.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукових, навчально-методичних видань, синтез, систематизація.

Результати дослідження та їх обговорення. Стаття 62 «Права осіб, які навчаються у закладах вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» містить норми про безоплатне користування бібліотеками, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами закладу вищої освіти; участь у заходах з освітньої, наукової, науково-дослідної, спортивної, мистецької, громадської діяльності, що проводяться в Україні та за кордоном, у встановленому законодавством порядку; моральне та/або матеріальне заохочення за успіхи у навчанні, науково-дослідній і громадській роботі, за мистецькі та спортивні досягнення тощо [12].

Норми ст. 16 Закону України «Про вищу освіту» передбачають систему

Moroz O., Moroz V., Dukhnova L.
Peculiarities of the use of innovative health-preserving technologies in the process of physical education of higher education students. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*. 2022; 4: 50–55
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.4.50–55

Мороз О., Мороз В., Духнова Л.
Особливості використання інноваційних здоров'язберігаючих технологій у процесі фізичного виховання здобувачів вищої освіти. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022; 4: 50–55
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.4.50–55

socio-economic, technical legal, sanitary hygienic, and anti-epidemic factors on the rational use of the health potential of a person. It was found that it acquires a special meaning in educational activities, since health-preserving technologies are used in educational institutions of all levels. It was concluded that, in the context of the study, these innovative technologies constitute a complete system of methods, techniques, and forms of work with students, which includes healthy lifestyle promotion, formation of a culture of health-preserving taking into account the need to update the content, methods, forms of education, and the modernization of the educational process by using active and interactive methods and group forms of work, as well as by increasing cognitive activity. In the medical aspect, health-preserving technologies are considered from the point of view of health-preserving and rehabilitation as a result of building a sequence of factors preventing the destruction of health while simultaneously creating a system of conditions favorable to health. The main components of health-preserving technologies are identified by scientists as medical and hygienic (observance of daily routines and regimens of physical activity, nutrition, and sleep), physical culture and health (development of physical abilities, hardening) and medical recreational (ensuring restoration of physical health). The article proposes the following alternative criterion for their classification: preventive-protective (related to personal hygiene and educational hygiene); compensatory-neutralizing (massage, psychogymnastics, finger, breathing, remedial, and corrective gymnastics, exercise breaks); stimulating (hardening, exercise, psychotherapy, and phytotherapy); informational-educational (communication and education).

Keywords: innovations in education, innovative health-preserving technologies, higher education students.

забезпечення якості вищої освіти, яка складається з:

1) системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості); 2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти; 3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Обов'язковою для практичної діяльності з організації навчального процесу з фізичного виховання є розробка робочої навчальної програми з урахуванням кількості годин аудиторної, самостійної роботи відповідно до навчального плану напряму підготовки, спеціальності [19, 20]. Нормативно визначено: робоча навчальна програма з фізичного виховання має враховувати: календарний план вивчення ігрових і, особливо, циклічних видів спорту, матеріально-технічну базу (наприклад, наявність легкоатлетичного манежу, власного чи орендованого басейну, завантаженість спортивних, гімнастичних залів), спеціалізацію викладача та його інтереси (у випадку наявності секційної роботи), спортивні захоплення студентів [30]. Чинний Закон України «Про вищу освіту» чітко визначає, що освіт-

ня діяльність – діяльність закладів вищої освіти, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб [12].

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року містить норми ст. 26 Фізична культура у сфері освіти: «Фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів... на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя». Важливий принцип невичерпності запропонованих форм залишає елемент креативності та розширює можливість для активізації діяльності і в межах навчально-виховного процесу, і в позааудиторній роботі. У листі визначаються різні можливі варіанти. Хочемо звернути увагу на те, що передбачається індивідуальна форма роботи, яка реалізується шляхом закріплення за кожним студентом працівника кафедри фізичного виховання чи іншого спеціалізованого підрозділу, який виконує роль тьютора з питань оздоровлення та фізичного розвитку [14].

У процесі реалізації основних положень Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» виникає чимало питань, пов'язаних із визначенням конкретних шляхів реформування та змістового й методичного наповнення навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти в руслі автономії закладів вищої освіти (ЗВО). З одного боку, держава створює умови для академічної свободи, академічної мобільності, з іншого – локальна нормотворчість має бути зваженою, досконалою та враховувати дію широкого кола чинних правових актів. Однак ключовим посилом чинного освітнього законодавства є обов'язок педагогічних, науково-педагогічних працівників сприяти формуванню навичок здорового способу життя у здобувачів вищої освіти, дбати про їхнє фізичне і психічне здоров'я (п. 2 ст. 54 Закону України «Про освіту»), адже однією із засад державної політики в цій сфері визначається «формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля [12, 13].

Упровадження здоров'язберігаючих технологій в освітньому просторі ЗВО є нагальною потребою та вимогою сучасних реалій. Тому логічно розглянути базисні терміни, які використовуються в роботі. Ми підтримуємо думку учених про трактування здоров'язбереження «як впливу сукупності суспільно-політичних, соціально-економічних, техніко-юридичних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних чинників на раціональне використання потенціалу здоров'я особи» [8, 10, 18].

В основі визначення здоров'язберігаючих інноваційних технологій нами використано трактування науковців, де зазначено, що технології здоров'язбереження являють «цілісну систему методів, прийомів, форм роботи з майбутніми фахівцями з комп'ютерної інженерії, які передбачають популяризацію здорового способу життя, формування культури здорового збереження з урахуванням необхідності оновлення змісту, методів, форм навчання і виховання, модернізації освітнього процесу завдяки

Процес навчання й виховання, що не наносить прямої або опосередковано ішкоди здоров'ю учнів, створює безпечні й комфортні умови перебування дітей у школі, забезпечує індивідуальну освітню траєкторію дитини, запобігання стресів, перевантаження, втоми вихованців і тим самим сприяє збереженню й зміцненню здоров'я школярів

Сукупність засобів, методів, форм, прийомів організації, проведення, управління навчально-виховного процесу, спрямовані на забезпечення ефективності здоров'язбереження учнів

Збереження здоров'я та його відновлення у результаті побудови послідовності факторів, що запобігають руйнуванню здоров'я при одночасному створенні системи сприятливих для здоров'я умов

Здоров'язбереження

Сукупність факторів: медико-гігієнічні (дотримання режиму дня, режимів рухової активності, харчування і сну), фізкультурно-оздоровчі (розвиток фізичних якостей, загартування) та лікувально-оздоровчі (забезпечення відновлення фізичного здоров'я)

Процес зміцнення та збереження здоров'я, спрямований на перетворення емоційно-психологічної, фізичної та інтелектуальної сфер особистості; ціннісне ставлення до власного здоров'я і оточуючих, загальне усвідомлення особистої відповідальності за власне здоров'я

Рисунок 1 – Основні підходи до визначення терміна «здоров'язбереження»

використанню активних, інтерактивних методик, групових форм роботи й активізації пізнавальної діяльності студентів» [1, 4].

У медичному аспекті здоров'язберігаючі технології розглядаються з точки зору збереження здоров'я та його відновлення у результаті побудови послідовності факторів, що запобігають руйнуванню здоров'я при одночасному створенні системи сприятливих для здоров'я умов.

Основними складовими здоров'язберігаючих технологій науковці виділяють медико-гігієнічні (дотримання режиму дня, режимів рухової активності, харчування і сну), фізкультурно-оздоровчі (розвиток фізичних якостей, загартування) та лікувально-оздоровчі (забезпечення відновлення фізичного здоров'я) [16].

Здоров'язбереження, на думку М. Співака, – це «процес зміцнення та збереження здоров'я, спрямований на перетворення емоційно-психологічної, фізичної та інтелектуальної сфер особистості», ціннісне ставлення до власного здоров'я і оточуючих, загальне усвідомлення особистої відповідальності за власне здоров'я [9]. Сьогодні існує ряд альтернативних критеріїв класифікації здоров'язберігаючих інноваційних технологій [32, 33].

Ми використовуємо такий поділ: профілактично-захисні (стосуються особистої гігієни та гігієни навчання); компенсаторно-нейтралізуючі (масаж, психогімнастика, пальчикова, дихальна, оздоровча, коригуюча гімнастики, фізкультурхвилинки); стимулюючі (загартування, фізичні навантаження, прийоми психотерапії та фітотерапії);

інформаційно-навчальні (листування, інформування) [11].

Існує інший підхід, який описує Є. Вишар: фізіотерапевтичні здоров'язберігаючі технології та технології фізичної культури і спорту. До перших належать кінезотерапія, рефлексотерапія, лазеротерапія, магнітотерапія, кліматотерапія, гідротерапія, фітотерапія, естетотерапія, ароматерапія, іпотерапія тощо. До технологій фізичної культури і спорту належать оздоровча фізична культура (різні види фітнесу й аеробіки, черлідінг, технології фізичної рекреації тощо); адаптивна фізична культура [5, 6].

Констатуємо, що спортивні ігри – це важливий засіб для прищеплення знань, умінь та навичок з конкретної спортивної гри, ґрунтовної мотивації до занять фізичною культурою і спор-

том, активної рекреаційної та рухової діяльності молоді. Порівняно нові види спортивних ігор (пляжні гандбол, футбол, волейбол) привертають до себе увагу студентів під час їх відпочинку, а тому знання про правила гри, розміри майданчиків, кількість гравців є необхідними для організації активного відпочинку [12].

Рівень сформованості готовності студентів до застосування інноваційних здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності залежить від ряду факторів, визначальним серед яких є злагоджена робота викладацького складу, добре спланована й організована робота з фізичного виховання у ході навчальних занять та позааудиторної діяльності [2, 3, 7].

У деяких працях досліджено розмежування понять «готовність» і «компетентність». На основі узагальнення альтернативних підходів до вивчення цього питання стверджується, що професійна компетентність і готовність є базою, на якій ґрунтуються професіоналізм і педагогічна майстерність, що їх може досягти людина, спроможна до саморозвитку, самовдосконалення у власній діяльності. Компетентність і готовність є інтегральними новоутвореннями, що свідчать про ступінь підготовленості до діяльності [15]. У багатьох випадках поняття «готовність до діяльності» науковці пов'язують з професійно-педагогічною підготовкою, а компетентність розглядають як наслідок педагогічної освіти. Учені розглядають компетентність як головну умову якісної діяльності майбутнього фахівця, ознаку його здібностей та охарактеризовують як інтегративну якість людини, що полягає в здатності та готовності до діяльності, ґрунтується на знаннях, досвіді, обізнаності й навичках, що зв'язок компетентності з досвідом діяльності й становить різницю між поняттями «компетентність» і «готовність» [15, 21].

Професійну готовність можна представити як особистісну якість, що відображається в діяльності. Отже, важливою умовою формування готовності до будь-якої діяльнос-

ті є наявність відповідних якостей і, передовсім, схильностей та здібностей особистості до майбутньої діяльності [28]. Готовність до діяльності розвивається на основі засвоєння загальних і професійних знань, формування вмій і навичок, удосконалення сформованих професійно важливих якостей особистості. Проте в дослідженнях готовності до того чи того виду діяльності обов'язково має місце структурний аналіз самої діяльності.

Аналіз наведених у фаховій літературі підходів до трактування поняття готовність, його суті та структури дозволив визначити цей термін як складний і багатогранний феномен, який необхідно визначити відповідно до конкретного виду майбутньої професійної діяльності.

Готовність є істотною передумовою цілеспрямованості й ефективності діяльності. Вищий рівень її сформованості допомагає молодому фахівцеві високоякісно виконувати свої професійні обов'язки, обґрунтовано застосовувати знання, використовувати досвід, перебудовувати професійні дії відповідно до складних ситуацій. Проте формування готовності як психолого-педагогічний процес, його умови і критерії прямо пропорційно залежать від змісту діяльності, на яку орієнтують і до якої навчають студентів [22–24].

На основі дослідження наукового доробку вчених уточнено зміст поняття «здоров'язбереження», термінологічних конструктів «здоров'язберігаючі інноваційні технології» [17, 27, 29–31], якими з'ясовано, що особливого змісту здоров'язбереження набуває в освітній діяльності, оскільки в ЗВО застосовують здоров'язберігаючі технології [21, 25, 26].

Висновки. В результаті системного аналізу фахової науково-методичної літератури з'ясовано термінологічний апарат з питань здоров'язбереження, уточнено зміст поняття «інноваційні здоров'язберігаючі технології». Визначено основні напрями формування готовності студентів ЗВО до застосування здоров'язберігаючих інноваційних технологій у професійній

діяльності. Серед основних підходів до формування готовності до використання цих технологій у професійній діяльності науковцями звертається увага на необхідність застосування широкого арсеналу методів активізації та мотивації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, серед яких основними виступають фізичні вправи. Підвищення рівня рухової активності майбутніх фахівців сприятиме поліпшенню показників фізичного стану, і, як наслідок, підвищенню рівня здоров'я студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ампілогова ЛП, Зибіна ВВ. Майстер-клас як форма поширення інноваційних педагогічних ідей. Управління школою. 2012;16–18:88–94.
2. Артеменко Б. Оптимізація процесу тактичної підготовки у волейболі за допомогою інтерактивних технологій. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014;3:13–17.
3. Атаманюк С. Методика застосування оздоровчої ходьби для студентів спеціальної медичної групи ВНЗ. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014;1:204–207.
4. Батієвська Т. Проектування навчально-го процесу майбутніх фахівців як педагогічна проблема. Педагогічні науки: зб. наук. праць. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. 2012;54:64–69.
5. Башавець НА. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів: [дисертація]. Одеса; 2012. 555 с.
6. Беспалова О. Фітнес-технології у фізичному вихованні студентів із захворюваннями серцево-судинної системи. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014;1:8–11.
7. Долженко Л. Гранічно припустимий і раціональний рівні фізичного навантаження студентської молоді в процесі фізичного виховання. Спортивний вісник Придніпров'я. 2008;3–4:8–11.
8. Жалій РВ. Здоров'язберігаючі технології в освітньому просторі майбутніх фахівців технічних спеціальностей: поняття, методичні особливості впровадження. Фізична реабілітація та здоров'язберігаючі технології: реалії і перспективи: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. 2017; 106–107.
9. Жалій РВ. Формування здоров'язберігаючої культури студентської молоді в умовах сучасного закладу вищої освіти. Педагогічні науки. Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. 2018;70:110–112.
10. Жалій РВ. Застосування здоров'язберезувальних інноваційних технологій в освітньому процесі підготовки майбутніх фахівців з комп'ютерної інженерії. Українська професійна освіта. 2020;7:88–96.
11. Жалій РВ. Формування навичок soft skills під час навчальних занять з фізичного виховання у сучасному ЗВО. Психолого-пе-

дагогічні координати розвитку особистості. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції*. Полтава; 2020. с. 123–127.

12. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

13. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

14. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page3

15. *Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія*. Рибалко ЛМ, редактор. Тернопіль: Осадца В.М.; 2019. 400 с.

16. Інноваційні здоров'язберігаючі технології у закладах освіти: збірник науково-методичних праць. Танська ВВ, Сорочинська ОА, Павлюченко ОВ, редактори. Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка; 2020. 116 с.

17. Круцевич ТЮ. *Історія розвитку фізичної рекреації: навчальний посібник*. Ч. 1. Київ: Олімпійська л-ра; 2008. 391 с.

18. Лист МОН України № 1/9-454 від 25.09.2015 року «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах». URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4440>.

19. Сущенко АВ. Інформаційно-комунікаційні технології і засоби навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. *Вісник Запорізького національного університету*; 2012. с. 104–112.

20. Сущенко АВ. Перспективи спортивно-фізкультурної підготовки як інструменту самоосвіти фахівців гіподинамічних професій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць*. 2016;51(104):281–286.

21. Сущенко АВ, Гришко ЮВ. Проблема організації особистісно-зорієнтованого педагогічного процесу на заняттях з фізичного виховання для майбутніх фахівців гіподинамічних професій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць*. 2017;53(106):506–513.

22. Трояновська ММ. *Адаптивна фізична культура: навчально-методичний посібник для студентів факультетів фіз. виховання*. Чернівці; 2018. 104 с.

23. Уоцлер М. *Про толерантність*. Харків: Видавнична група «РА-Каравела»; 2003. 148 с.

24. *Упровадження рухливих ігор та естафет на заняттях фізичного виховання у ВНЗ*. Полтава; 2011. 33 с.

25. Файзулін ЮЮ. Професійна діяльність фітнес-тренера. Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту: тези доповідей III Міжнародної науково-методичної конференції. Суми: СумДУ; 2016. с. 278–279.

26. Ханіянц ОВ. *Атлетична гімнастика як засіб профілактики порушень постави студентської молоді. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2012;1:108–112.

27. Харченко С. Аналіз результатів педагогічного експерименту з формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2018;1:198–212.

28. Хоменко ПВ. *Загальна теорія здорового способу життя: навчальна програма*. Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка; 2015. 7 с.

29. Худолій ОМ. *Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: навчальний посібник*. 2-ге вид., випр. Харків: Вид-во «ОВС»; 2008. 406 с.

30. Шабанова ЮО. *Системний підхід у вищій школі: підручник для студентів*. Донецьк; 2014. 120 с.

31. Шиян БМ. *Теорія і методика фізичного виховання школярів: підручник для студентів вищих навчальних закладів фіз. виховання і спорту*. Ч. 2. Тернопіль: Навчальна книга: Богдан; 2009. 248 с.

32. Штефан Л. *Проблема класифікації педагогічних інновацій*. *Новий колегіум*. 2009; 6:48–55.

33. Ягупов ВВ, Свистун ВІ. *Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти*. Київ: Наукові записки. 2007;71:5–6.

LITERATURE

1. Ampilohova LP, Zybyna VV. Master-class as a form of dissemination of innovative pedagogical ideas. *Upravlinnia shkoloiu*. 2012;16–18:88–94.

2. Artemenko B. Optimizing the process of tactical training in volleyball using interactive technologies. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*. 2014;3:13–17.

3. Atamaniuk S. The method of using health-enhancing walking for university students of the special medical group. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*. 2014;1:204–207.

4. Batiavska T. Designing the educational process of future specialists as a pedagogical issue. *Pedagogical sciences: Collection of research papers of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University*. 2012;54:64–69.

5. Bashavets NA. Theoretical and methodological principles of development of a culture of health-preserving as a worldview of students of economic higher educational institutions: [dissertation]. Odesa: 2012. 555 p.

6. Bespalova O. Fitness technologies in physical education of students with diseases of the cardiovascular system. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*. 2014;1:8–11.

7. Dolzhenko L. Maximum allowable and rational levels of physical load of student youth in the process of physical education. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*. 2008;3:4–8–11.

8. Zhaliy RV. Health-preserving technologies in the educational space of future specialists in technical specialties: concepts and methodological features of implementation. *Physical rehabilitation and health-enhancing technologies: Realities and prospects: Proceedings of the III All-Ukrainian scient. and pract. internet-conf*. 2017;106–107.

9. Zhaliy RV. Development of health-preserving culture in student youth under the conditions of a modern higher education institution. *Pedagogical Sciences. Collection of research papers of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University*. 2018;70:110–112.

10. Zhaliy RV. Application of health-preserving innovative technologies in the educational process of future specialists training in computer engineering. *Ukrainian professional education*. 2020;7: 88–96.

11. Zhaliy RV. Formation of soft skills during physical education classes in modern secondary schools. *Psychological and pedagogical coordinates of personality development. Proceedings of*

the I International scient.-pract. conference. Poltava; 2020. p. 123–127.

12. Law of Ukraine “On Higher Education” on July 1, 2014. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

13. Law of Ukraine “On Education” on September 1, 2017. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

14. Law of Ukraine “On physical culture and sports”. Retrieved from: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page3

15. *Health-preserving technologies in the educational environment: collective monograph*. Rybalko LM, editor. Ternopil: Osadtsa V.M.; 2019. 400 p.

16. Innovative health-preserving technologies in educational institutions: collection of scientific and methodological papers. Tanska VV, Sorochynska OA, Pavliuchenko OV, editors. Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University; 2020. 116 p.

17. Krutsevych TYu. *The history of physical recreation development: study guide*. Pt. 1. Kyiv: Olympic literature; 2008. 391 p.

18. Letter of the Ministry of Education of Ukraine No. 1/9-454 dated September 25, 2015 “Regarding the organization of physical education in higher educational institutions.” Retrieved from: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4440>.

19. Sushchenko AV. Information and communication technologies and training tools in the professional training of future specialists in physical education and sports. *Bulletin of Zaporizhzhia National University*. 2012. p. 104–112.

20. Sushchenko AV. Prospects of sports and physical training as a tool for self-education of specialists in hypodynamic professions. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: collection of scientific papers*. 2016;51(104):281–286.

21. Sushchenko AV, Hryshko YuV. The issue of organizing a personally-oriented pedagogical process in physical education classes for future specialists in hypodynamic professions. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: collection of scientific papers*. 2017;53(106):506–513.

22. Troianovska MM. *Adapted physical education: educational-methodological manual for students of physical education departments*. Chernihiv; 2018. 104 p.

23. Uotsler M. *About tolerance*. Kharkiv: Publishing group “RA-Karavella”; 2003. 148 p.

24. *Implementation of active games and relays in physical education classes at universities*. Poltava; 2011; 33 p.

25. Faizulin YuYu. Professional activity of fitness-trainer. Innovative technologies in the system of professional development of physical education and sports specialists: Proceedings of the III International scient.-methodol. conference. Sumy: Sumy State University; 2016. p. 278–279.

26. Khanikiants OV. *Athletic gymnastics as a means of preventing postural disorders in student youth. Physical education, sport and health culture in modern society*. 2012;1:108–112.

27. Kharchenko S. Analysis of the results of a pedagogical experiment on the formation of health-preserving competence in future agricultural specialists in the process of vocational and applied physical training. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*. 2018;1:198–212.

28. Khomenko PV. *General theory of healthy life-style: curriculum*. Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University; 2015. 7 p.

29. Khudoliy OM. *General foundations of the theory and methodology of physical education:*

study guide. 2nd edition. Kharkiv: Publ. House "OVS"; 2008. 406 p.

30. Shabanova YuO. A systemic approach in higher education: a textbook for students. Donetsk; 2014. 120 p.

31. Shyian BM. Theory and methodology of physical education for school students: textbook for students of higher educational institutions in physical education and sports. Pt. 2. Ternopil: Navchalna knyha: Bohdan; 2009. 248 p.

32. Shtefan L. The problem of classification of pedagogical innovations. New Collegium. 2009;6:48–55.

33. Yahupov VV, Svystun VI. A competence-based approach to the training of specialists in the higher education system. Kyiv: Naukovi zapysky. 2007;71:5–6.

Надійшла 10.11.2022

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Мороз Олена Валентинівна <https://orcid.org/0000-0002-1964-7619>, morozolena74@gmail.com

Мороз Віктор Миколайович <https://orcid.org/0000-0001-8467-2047>, morozvictor18@gmail.com

Духнова Лариса Миколаївна <https://orcid.org/0000-0002-8678-6846>, Larisadushkaa1@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська 60, м. Київ, 01033, Україна

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Moroz Olena <https://orcid.org/0000-0002-1964-7619>, morozolena74@gmail.com

Moroz Viktor <https://orcid.org/0000-0001-8467-2047>, morozvictor18@gmail.com

Duchnova Larysa <https://orcid.org/0000-0002-8678-6846>, Larisadushkaa1@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Volodymyrska str. 60, Kyiv, 01033, Ukraine